

quid poma format? numquid nuditatem lignorum vestit umbra foliorum? numquid tale aliquid intrinsecus agit? Sed quis agit hoc? Audite agricolam Apostolam, et videte quid sumus, et audite magistrum interiorem: « Ego » plantavi, Apollo rigavit; sed Deus incrementum dedit¹:» neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat Deus. Hoc ergo vobis dicimus: « Sive plantemus, sive rigemus loquendo, non sumus aliquid: sed ille qui incrementum dat Deus, id est unctio illius quæ docet vos de omnibus.

TRACTATUS IV².

De eo quod sequitur: *Et verax est, et non est mendax*: usque ad id, *In hoc manifestatus est Filius Dei, ut solvat opera diaboli.*

I. MEMINISTIS fratres; hesternam lectionem ad hoc terminatam, quia non habetis necessitatem, ut quis doceat vos, sed ipsa unctio docet vos de omnibus. Hoc autem, sicut vos recordari certus sum, sic exposuimus vobis, quia nos qui forinsecus loquimur ad aures vestras, ita sumus quasi operarii, adhibentes culturam forinsecus ad arborem, sed incrementum dare non possumus, nec fructus formare: ille autem qui vos creavit, et redemit, et vocavit, per fidem et Spiritum suum habitans in vobis, nisi loquatur vobis intus, sine causa non perstrepimus. Unde hoc apparet? Quia cum multi audiant, non omnibus persuadetur quod dicitur; sed illis solis, quibus intus loquitur Deus. Illis

¹ 1 Cor. iii, 6. — ² Habitus quarta feria Paschæ, juxta vet. Cod.

autem intus loquitur, qui ei locum præbent¹, illi autem Deo locum præbent, qui diabolo locum non præbent. Habitare enim vult diabolus corda hominum, et loqui ibi omnia quæ valent ad seductionem. Sed quid ait Dominus Jesus? « Princeps hujus mundi missus est foras¹. » Unde missus est? numquid extra cælum et terram? numquid extra fabricam mundi? sed extra corda credentium. Foras misso invasore, habitet redemptor: quia ipse redemit qui creavit. Et diabolus jam forinsecus oppugnat, non vincit illum qui intus possidet. Forinsecus autem oppugnat immittendo varias tentationes: sed ille non consentit cui Deus intus loquitur, et unctio quam audistis.

II. « Et verax est, » inquit, eadem unctio, id est, ipse Spiritus Domini qui docet homines, mentiri non potest. « Et non est mendax. Sicut docuit vos, permanete in ipsa. » Et nunc, filioli, manete in eo, ut cum manifestatus fuerit, habeamus fiduciam in conspectu ejus, ut non confundamur ab eo in adventu ejus². » Videtis, fratres. Credimus in Jesum quem non vidimus. Annuntiaverunt eum qui viderunt, qui contrectaverunt, qui verbum ex ore ipsius audierunt, et ut hæc persuaderent generi humano, ab illo missi sunt, non a se ipsis ire ausi sunt. Et quo missi sunt? Audistis cum Evangelium legeretur: « Ite, prædicite Evangelium universæ creaturæ quæ sub cælo » est³. » Ubique ergo Discipuli missi sunt, attestantibus signis et prodigiis ut crederetur illis, quia ea dicebant quæ viderant. Et credimus in eum quem non vidimus, et venturum eum expectamus. Quicumque illum fide expectant, cum venerit gaudebunt: qui sine fide sunt, cum venerit quod nunc non vident, erubescunt. Et confusio illa non erit unius diei et transiet, quomodo solent confundi qui inveniuntur in aliqua culpa, et eis insultatur ab hominibus.

¹ Joan. xii, 31. — ² 1 Joan. ii, 27, 28. — ³ Marc. xvi, 15.

Confusio illa traducet confusos ad sinistram, ut audiant : « Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus¹. Maneamus ergo in verbis ejus, ne confundamur cum venerit. Ipse enim dicit in Evangelio eis qui in eum crediderant : « Si permanseritis in verbo meo, vere » Discipuli mei estis. » Et quasi dicerent : « Quo fructu? » Et cognoscetis, inquit, veritatem, et veritas liberabit » vos². » Modo enim salus nostra in spe, nondum in re : non enim tenemus jam quod promissum est, sed venturum speramus. Fidelis autem est qui promisit ; non te fallit : tantum tu noli deficere, sed expecta promissionem. Non enim novit fallere veritas. Tu noli esse mendax, ut aliud profitearis, aliud agas : tu serva fidem, et servat ille pollicitationem. Si autem non tu servaveris fidem, tu te fraudasti, non ille qui promisit.

III. « Si scitis quia justus est ; scitote quia omnis qui » facit justitiam, ex ipso est natus³. » justitia modo nostra ex fide. Justitia perfecta non est nisi in Angelis, et vix in Angelis, si Deo comparentur : tamen si qua perfecta justitia animarum et spirituum est quos Deus creavit, in Angelis est sanctis, justis, bonis, nullo lapsu aversis, nulla superbia cadentibus, sed manentibus semper in contemplatione Verbi Dei, et nihil aliud dulce habentibus, nisi a quo creati sunt, in ipsis perfecta justitia est : in nobis autem ex fide cœpit esse secundum spiritum. Audistis cum Psalmus legeretur : « Incipite Domino in confessione⁴ ; » Incipite, inquit : initium justitiæ nostræ, confessio est peccatorum. Cœpisti non defendere peccatum tuum, jam inchoasti justitiam : perficietur autem in te, quando nihil aliud facere delectabit, quando absorbebitur mors in victoriam⁵, quando nulla concupiscentia

¹ Matth. xxv, 41. — ² Joan. viii, 31, 32. — ³ I Joan. ii, 29. — ⁴ Psal. cxlvi, 7. — ⁵ I Cor. xv, 54.

titillabit, quando non erit lucta cum carne et sanguine, quando erit corona victoriæ, triumphus de inimico ; tunc erit perfecta justitia. Modo adhuc pugnamus : si pugnamus, in stadio sumus ; ferimus, et ferimur : sed qui vincat expectatur. Ille autem vincit, qui et quod ferit, non de viribus suis præsumit sed de hortatore Deo. Solus diabolus adversum nos pugnat. Nos si cum Deo sumus, diabolum vincimus : nam et si tu solus cum diabolo pugnaveris, vinceris. Excercitatus hostis est. Quot palmarum ? Considerate quo dejecerit. Ut mortales nasceremur, primo ipsam originem nostram de paradiso dejecit. Quid ergo faciendum est, quia ipse exercitatus est ? Invocetur Omnipotens adversum exercitatum diabolum. Habitat in te qui non potest vinci : et securus vinces eum qui vincere solet. Sed quos ? in quibus non habitat Deus. Nam ut novitis fratres, contempsit Adam in paradiso positus præceptum Dei, et erexit cervicem, veluti in potestate sua esse cupiens, et nolens subdi voluntati Dei, et lapsus est ab illa immortalitate, ab illa beatitudine¹. Homo autem quidam jam exercitatus, natus mortalis, cum sederet in stercore putris vermibus, diabolum vicit : vicit et ipse Adam, et in Job ipse, quia de genere ipsius, Job. Ergo Adam victus in paradiso, vicit in stercore. In paradiso cum esset, audivit persuasionem mulieris, quam illi immiserat diabolus : in stercore autem cum esset, ait Evæ : « Tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta est². » Ibi aurem apposuit, hic responsum dedit : cum esset lætus, audivit ; cum esset flagellatus, vicit. Ideo videte quid sequitur, fratres, in Epistola ista : quia hoc nobis commendat, ut diabolum quidem vincamus, sed non ex nobis. « Si scitis quia justus est, ait, scitote quia omnis » qui facit justitiam, ex ipso est natus : » ex Deo, ex

¹ Gen. iii, 6. — ² Job, ii, 10.

Christo. Et quia dixit, « Ex ipso est natus, » hortatur nos. Jam ergo quia nati ex illo sumus, perfecti sumus.

IV. Audite : « Ecce qualem dilectionem dedit nobis » Pater, ut filii Dei vocemur et simus¹. » Nam qui vocantur et non sunt, quid illis prodest nomen ubi res non est? Quam multi vocantur medici, qui curare non norunt? Quam multi vocantur vigiles, qui tota nocte dormiunt? Sic multi vocantur Christiani, et in rebus non inveniuntur; quia hoc quod vocantur non sunt, id est in vita, in moribus, in fide, in spe, in charitate. Hic autem quid audistis, fratres? « Ecce qualem dilectionem dedit » nobis Pater, ut filii Dei vocemur et simus. Propter hoc » mundus non cognoscit nos, quia non cognovit eum, et » nos non cognoscit mundus. » Totus mundus Christianus, et totus mundus impius: per totum enim mundum impii, et per totum mundum pii: illi illos non cognoscunt. Quomodo putamus quia non cognoscunt? insultant bene viventibus. Attendite, et videte, quia forte sunt et inter vos. Unusquisque vestrum qui jam pie vivit, qui contemnit sæcularia, qui non vult ire ad spectacula, qui non vult se inebriare quasi solemniter, et quod est gravius, accedente patrocinio sanctorum dierum fieri immundus: qui ista facere noluerit, quomodo ei insultatur ab his qui faciunt? Numquid insultaretur ei si agnosceretur? Quare autem non agnoscitur? mundus eum non agnoscit. Quis est mundus? Illi habitatores mundi, quomodo dicitur domus habitatores ejus. Jam ista sæpe dicta sunt, et non ea vobis cum odio repetimus. Jam cum auditis mundum in mala significatione, non intelligatis nisi dilectores mundi: quia per dilectionem inhabitant, et per quod inhabitant, nomen habere meruerunt. Propter hoc mundus non cognovit nos,

¹ 1 Joan. III, 1.

quia non cognovit eum. Ambulabat et ipse Dominus Jesus Christus, in carne erat Deus, latebat in infirmitate. Et unde non est cognitus? Quia omnia peccata arguebat in hominibus. Illi amando delectationes peccatorum, non agnoscebant Deum: amando quod febris suadebat, injuriam medico faciebant.

V. Quid ergo nos? Jam nati sumus ex ipso: sed quia in spe sumus, « Dilectissimi, inquit, nunc filii Dei sumus¹. » Jam nunc? Quid est ergo quod expectamus, si jam filii Dei sumus? « Et nondum, inquit, manifestatum » est quid erimus. » Quid autem erimus aliud, quam filii Dei? Audite quid sequitur: « Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti » est. » Intelligat Charitas Vestra. Magna res: « Scimus » quia cum apparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est. » Jam illud attendite quid vocatur « est. » Nostis quid vocatur. « Est » quod vocatur, et non solum vocatur, sed vere est, incommutabile est: semper manet, mutari nescit, nulla ex parte corrumpitur: nec proficit, quia perfectum est: nec deficit, quia æternum est. Et quid est hoc? « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum². » Et quid est hoc? « Qui cum in forma Dei esset, » non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo³. » Hoc modo Christum in forma Dei, Verbum Dei, Unicum Patri, æqualem Patri, non possunt videre mali. Secundum id vero quod Verbum caro factum est, poterunt et mali: quia in die judicii videbunt et mali; quia sic veniet judicaturus quomodo venerat judicandus. In ipsa forma homo, sed Deus: nam maledictus omnis qui spem suam ponit in homine⁴. Homo venit ut judicaretur, homo veniet ut judicet. Et si non videbitur, quid est quod scriptum est:

¹ 1 Joan. III, 2. — ² Joan. I, 1. — ³ Philip. II, 6. — ⁴ Jerem. XVII, 5.

« Videbunt in quem confixerunt¹? » De impiis enim dictum est, quia videbunt, et confundentur. Quomodo non videbunt impii, quando alios ponet ad dexteram, alios ad sinistram? Ad dexteram, alios ad sinistram? Ad dexteram positus dicet: « Venite, benedicti Patris » mei, percipite regnum². » Ad sinistram positus dicet: « Ite in ignem æternum. » Videbunt, sed formam servi: formam Dei non videbunt. Quare? Quia impii sunt; et ipse Dominus dicit: « Beati mundo corde, quoniam » ipsi Deum videbunt³. » Ergo visuri sumus quamdam visionem, fratres, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit⁴: visionem quamdam visionem præcellentem omnes pulcritudines terrenas, auri, argenti, nemorum atque camporum, pulcritudinem maris et æris, pulcritudinem solis et lunæ, pulcritudinem stellarum, pulcritudinem Angelorum, omnia superantem, quia ex ipsa pulchra sunt omnia.

VI. Quid ergo nos erimus, quando hoc videbimus? Quid nobis promissum est? « Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. » Quomodo potuit, lingua sonuit: cætera corde cogitentur. Quid enim vel ipse Joannes dixit ad comparisonem ejus qui est, vel quid a nobis potest dici hominibus longe imparibus meritis ipsius? Redeamus ergo ad illam unctionem ipsius, redeamus ad illam unctionem quæ intus docet quod loqui non possumus, et quia modo videre non potestis, officium vestrum in desiderio sit. Tota vita Christiani boni, sanctum desiderium est. Quod autem desideras, nondum vides: sed desiderando capax efficeris, ut cum venerit quod videas, implearis. Sicuti enim si velis implere aliquem sinum, et nosti quam magnum est quod dabitur, extendis sinum vel sacci vel utris, vel alicujus rei: nosti quantum missurus es, et vides quia an-

¹ Joan. xix, 37. — ² Matth. xxv, 34, etc. — ³ Id. v, 8. — ⁴ I Cor. ii, 9.

gustus est sinus; extendendo facis capaciorem: sic Deus differendo extendit desiderium, desiderando extendit animum, extendendo facit capacem. Desideremus ergo, fratres, quia implendi sumus. Videte Paulum extendentem sinum, ut possit capere quod venturum est. Ait enim: « Non quia jam acceperim, aut jam perfectus sim: fratres, ego me non arbitror apprehendisse¹. » Quid ergo agis in hac vita, si nondum apprehendisti? « Unum autem, quæ retro oblitus, in ea quæ ante sunt extentus, secundum intentionem sequor ad palmam supernæ vocationis²: Extentum se dixit, et secundum intentionem sequi se dixit. Minorem se sentiebat ad capiendum quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Hæc est vita nostra, ut desiderando exerceamur. Tantum autem nos exercet sanctum desiderium, quantum desideria nostra amputaverimus ab amore sæculi. Jam diximus, aliquando exinaniri quod implendum est. Bono implendus es, funde malum. Puta quia melle te vult implere Deus: si aceto plenus es, ubi mel pones? Fundendam est quod portabat vas: mundandum est ipsum vas; mundandum est, etsi cum labore, cum tritura, ut fiat aptum cuidam rei. Mel dicamus, aurum dicamus, vinum dicamus: quidquid dicimus quod dici non potest, quidquid volumus dicere, Deus vocatur. Et quod dicimus Deus, quid diximus? Duæ istæ syllabæ sunt totum quod expectamus? Quidquid ergo dicere valuimus, infra est: extendamus nos in eum, ut cum venerit, impleat. « Similes enim » ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est. »

VII. « Et omnis qui habet spem hanc in ipso³. » Videtis quia in spe nos posuit. Videtis quemadmodum congruit apostolus Paulus coapostolo suo: « Spe salvi facti sumus:

¹ Philip. iii, 12, etc. — ² Ibid. 13, 14. — ³ I Joan. iii, 3.

speculo : facies in imagine , facies in corpore ; imago in imitatione , corpus in veritate . Et quid dicimus ? Nam sicut hic oculi , ita et ibi : sicut hic aures , ita et ibi aures sunt , Dispar est res : sed , « sicut , » ad similitudinem dicitur . Habemus ergo et nos imaginem Dei ; sed non illam quam habet Filius æqualis Patri : tamen et nos pro modulo nostro si non sicut ille essemus , ex nulla parte similes diceremur . Ergo castificat nos sicut et ipse castus est ; sed ille castus æternitate , nos casti fide : justi sumus sicut et ipse justus est ; sed ipse in ipsa incommutabili perpetuitate , nos justi credendo in quem non videmus , ut aliquando videamus . Et cum perfecta fuerit justitia nostra , cum facti æquales Angelis fuerimus ; nec tunc illi æquabitur . Quanto ergo modo ab illo longe est , quando nec tunc par erit ?

X. « Qui facit peccatum , de diabolo est : quia ab initio diabolus peccat . De diabolo est , » nostis quid dicat : imitando diabolum . Nam neminem fecit diabolus , neminem genuit , neminem creavit : sed quicumque fuerit imitatus diabolum , quasi de illo natus , fit filius diaboli imitando , non proprie nascendo . Quomodo es filius Abrahæ ? numquid Abraham te genuit ? Quomodo Judæi filii Abrahæ non imitantes fidem Abrahæ , facti sunt filii diaboli : de carne Abraham nati sunt , et fidem Abrahæ non sunt imitati . Si ergo qui inde nati sunt , exhæredati sunt , quia non sunt imitati : tu qui non de illo natus es , efficeris filius , et sic eris filius imitando . Et si diabolum fueris imitatus , quia ille superbus extitit et impius adversus Deum , eris filius diaboli , imitando ; non quia creavit te , aut genuit te .

XI. « In hoc manifestatus est Filius Dei¹ . » Eia fratres , omnes peccatores ex diabolo nati sunt , inquantum pecca-

¹ 1 Joan. III, 74

tores . Adam a Deo factus est : sed quando consensit diabolo , ex diabolo natus est ; et tales omnes genuit qualis erat . Cum ipsa concupiscentia nati sumus : et antequam nos debita nostra addamus , de illa damnatione nascimur . Nam si cum nullo peccato nascimur , quid est quod cum infantibus ad baptismum curritur ut solvantur ? Ergo duas natiuitates attendite fratres , Adam et Christum : Duo sunt homines ; sed unus ipsorum homo homo , alter ipsorum homo Deus . Per hominem hominem , peccatores sumus , per hominem Deum , justificamur . Natiuitas illa deiecit ad mortem ; ista natiuitas erexit ad vitam ; natiuitas illa trahit secum peccatum ; natiuitas ista liberat a peccato . Ideo enim venit Christus homo , ut solveret peccata hominum . « In hoc manifestatus est Filius Dei , ut solvat » opera diaboli . »

XII. Cætera commendo Charitati Vestræ , ne vos gravem . Ipsa enim quæstio est , in qua solvenda laboramus , quia peccatores nos dicimus : si enim quis dixerit se esse sine peccato , mendax est . Et in ipsius Epistola Joannis invenimus , « Si dixerimus quia peccatum non habemus , nos ipsos seducimus . » Meminisse enim debetis priorum : « Si dixerimus quia peccatum non habemus , nos ipsos » seducimus , et veritas in nobis non est¹ . » Et rursus in consequentibus audis , « Qui natus est ex Deo , non peccat : Qui facit peccatum , non vidit eum , neque cognovit eum : Omnis qui facit peccatum , de diabolo est² . » E Deo non est peccatum . Iterum terret nos . Quomodo nati sumus ex Deo , et quomodo nos fatemur peccatores . An dicturi sumus , quia de Deo nati non sumus ? Et quid faciunt ista sacramenta in infantibus ? Quid dixit Joannes ? « Qui natus est ex Deo , non peccat . » Ipse Joannes iterum dixit , « Si dixerimus quia peccatum non habemus ,

¹ 1 Joan. 1, 8. — ² Id. III, 9, etc.